

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

на дисертацію Рамана Норі Абдулрахмана
«Організаційні умови розвитку масового спорту
в Курдистані», подану на здобуття наукового ступеня
кандидата наук з фізичного виховання і спорту за фахом
24.00.02 – фізична культура, фізичне виховання різних груп
населення

Актуальність теми дисертації. Дисертаційне дослідження Рамана Норі Абдулрахмана присвячене вирішенню життєво важливого для Іракського Курдистану соціального завдання. Адже в складних соціально-політичних та економічних умовах курдському суспільству доводиться розвивати фізичну культуру і спорт за наявності вкрай обмежених ресурсів. Це вимагає запровадження зваженої політики, яка базувалась би на врахуванні суспільних потреб з метою концентрації зусиль держави та інших соціальних інститутів на вирішенні першочергових завдань розвитку фізичної культури і спорту.

Саме тому у процесі формування власних підходів до визначення шляхів покращення ставлення курдського суспільства до потреб розвитку масового спорту дисертант звернувся до досвіду інших країн. Зокрема ним було проаналізовано досвід України щодо організаційного забезпечення функціонування системи спорту для всіх.

В дисертації Рамана Норі Абдулрахмана поставлено і вирішено завдання науково обґрунтувати підходи до формування відповідної політики у сфері масового спорту. При цьому дисертант цілком логічно акцентує увагу її на організаційному компоненті, оскільки завдяки його якісній трансформації і використанні в інших умовах можна достатньо швидко закласти основи для розгортання процесу модернізації сфери масового спорту в Курдистані.

Виходячи з вищевикладеного, можна зробити висновок, що дисертаційна робота Рамана Норі Абдулрахмана є актуальною і своєчасною.

Зв'язок роботи з науковими програмами, темами. Дисертаційне дослідження проводилися Раманом Норі Абдулрахманом в рамках наукової теми 1.10 «Теоретичні та прикладні аспекти підприємництва у сучасному

спорті» Плану НДР Національного університету фізичного виховання і спорту України на 2016-2020 роки, номер державної реєстрації 0116U001622.

Наукова новизна роботи. У дисертації Рамана Норі Абдулрахмана вперше сформульовані та аргументовані положення. **Серед них важливим** науковим досягненням дисертанта слід визнати те, що ним був виявлений та охарактеризований комплекс факторів впливу на стан масового спорту зовнішнього та внутрішнього походження. А дослідження сукупного впливу цих факторів дало змогу визначити підходи до формування сучасних організаційних основ розвитку масового спорту в Курдистані. До цього такий аналіз не було проведено ані власне курдськими, ані зарубіжними фахівцями.

Дисертантом також вперше здійснено історичну періодизацію розвитку системи фізичної культури і масового спорту в Курдистані. Застосовуючи комплекс якісних та кількісних критеріїв, в тому числі таких, які відображають якісні зрушення у системі управління галуззю, ним було виділено та охарактеризовано ряд етапів розвитку фізичного виховання і спорту в Курдистані за період з початку минулого століття до сьогодення.

У роботі здійснено наукове обґрунтування концептуальної моделі структурних зв'язків між суб'єктами масового спорту, яка передбачає партнерські відносини між сторонами, котрі прямо або опосередковано беруть участь в управлінні цим процесом та організаційна структура центру, що має координувати такі взаємостосунки. Запропоновано структуру угоди між зацікавленими сторонами на регіональному рівні.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, які сформульовані у дисертації. Роботі Рамана Норі Абдулрахмана притаманний високий ступінь обґрунтованості наукових положень, достовірності висновків та рекомендацій. Це дисертанту вдалося забезпечити завдяки логічно сформульованими меті, завданням, об'єкту та предмету дослідження, які відповідають темі дисертації, визначенню та ефективному застосуванню комплексу методів дослідження, серед яких аналіз спеціальної літератури, законодавчих актів та офіційних документів: метод

порівняння і зіставлення, метод системного аналізу, соціологічне анкетування; SWOT-аналіз, методи організаційного аналізу та організаційного діагнозу, метод моделювання, статистичні методи.

Дисертантом були ґрунтовно проаналізовані наукові праці провідних українських та зарубіжних дослідників, у яких викладені теоретичні підходи до формування організаційних умов розвитку масового спорту в умовах суттєво різних соціальних систем. Це дозволило йому з урахуванням умов розвитку курдського суспільства аргументовано визначитися з моделлю формування організаційних умов розвитку масового спорту в Курдистані.

Слід підкреслити, що теоретичні положення дисертації базуються не лише на проведену автором аналізі спеціальної літератури та офіційних документів. У роботі також використані результати проведенного дисертантом соціологічного опитування експертів з питань масового спорту, у якому взяли участь 160 осіб, які безпосередньо або опосередковано причетні до сфери масового спорту провінції Дахук Іракського Курдистану, серед яких керівники фізкультурно-спортивних організацій, фахівці з масового спорту, представники органів місцевого самоврядування, виконавчих органів влади, бізнесу, закладів освіти, охорони здоров'я, культури, громадських організацій, науковці. Інтерпретація отриманих результатів дозволила уточнити висунуті за підсумками теоретичного аналізу проблеми формування організаційних основ розвитку масового спорту в Курдистані, що дало змогу достатньою мірою обґрунтувати практичні рекомендації щодо вирішення цих проблем.

Характеристика основних положень дисертації. Матеріал дисертаційної роботи викладено на 212 сторінках тексту (обсяг основної частини – 174 сторінки), оформлено відповідно до встановлених вимог, містить достатню кількість ілюстративного матеріалу (10 таблиць і 24 рисунки). Робота складається зі вступу, п'яти розділів, практичних рекомендацій, висновків, списку використаних джерел (203 назви) та додатків.

Перший розділ «Теоретичні основи масового спорту як соціального явища Курдистану» містить огляд спеціальної літератури та офіційних документів, у

яких висвітлюються наукові підходи дослідників різних країн стосовно організаційних основ розвитку масового спорту у сучасних умовах. Слід підкреслити високу продуктивність проведеного дисертантом у першому розділі аналізу джерел. Про це свідчить зміст наступних розділів роботи. Наприклад, у четвертому розділі, обґрунтовуючи зміст концепції формування та вдосконалення організаційних основ розвитку масового спорту в Курдистані, дисертант використав аргументи на користь впровадження в систему суспільних взаємостосунків технологій, що базуються на корпоративному підході у прагненні до стійкого розвитку людського капіталу.

У другому розділі дисертації наведено опис комплексу методів дослідження. Дисертантом надано достатню аргументацію на користь доцільності використання кожного із застосованих методів, чільне місце серед яких посів метод системного аналізу для визначення місця масового спорту в житті сучасного курдського суспільства, а також його взаємозв'язки з іншими важливими сферами суспільного життя.

Важливе місце у дисертації посідає третій розділ «Структурно-функціональний аналіз системи управління масовим спортом в Іракському Курдистані». У ньому представлено інтерпретацію результатів соціологічних досліджень автора, проведених у формі анкетного опитування 106-ти фахівців з масового спорту в Курдистані. Дисертантом встановлено, що діюча система управління фізичною культурою і спортом в Курдистані не забезпечує належний розвиток масового спорту. Найбільш суттєвими організаційними чинниками, що стримують розвиток масового спорту в Курдистані є відсутність належної уваги державних та інших зацікавлених організацій до здоров'я, що відображається негативною динамікою будівництва спортивних споруд в житлових районах, неефективним підбором, розстановкою і підготовкою кадрів в системі масового спорту, неувагою до проблем фізичної культури місцевих органів влади та іншими об'єктивними і суб'єктивними причинами. відсутність загальної концепції розвитку цієї сфери діяльності, відсутність злагодженої системи взаємодії всіх зацікавлених осіб, дефіцит кадрів відповідної

кваліфікації, відсутність належного фінансування та недосконалість матеріально-технічної бази.

З урахуванням цього визначені напрями діяльності з вдосконалення системи управління масовим спортом. При цьому одним із невідкладних та найбільш дієвим засобом вирішення організаційних проблем визнано налагодження ефективної взаємодії між соціальними інститутами, які беруть участь в управлінні масовим спортом (стейкхолдерами).

Четвертий розділ роботи «Обґрунтування концепції формування та вдосконалення організаційних основ розвитку масового спорту в Курдистані» присвячений обґрунтуванню власного підходу дисертанта до визначення шляхів вирішення проблем, що виявлені за підсумками дослідження. У розділі стверджується, що дії інститутів курдського суспільства з вдосконалення організаційних основ розвитку масового спорту вимагають відповідного теоретичного обґрунтування, яке представлене у формі концепції. Дисертантом визначено передумови розробки концепції, а також за результатами проведеного SWOT-аналізу – сильні сторони та можливості її впровадження в практику управління масовим спортом.

Слід визнати досить аргументованою позицію дисертанта, відповідно до якої впровадження в систему суспільних взаємостосунків технологій, що базуються на корпоративному підході у прагненні до стійкого розвитку людського капіталу. Запровадження корпоративної моделі передбачає структурування взаємостосунків в системі масового спорту на основі партнерських і корпоративних відносин, синтез усіх видів діяльності суспільства, що прямо, або опосередковано пов'язані із здоров'ям людини.

Реалізація цієї моделі передбачає реформування та модернізацію організації та управління закладами фізичної культури і спорту, які спрямовані на налагодження нових та вдосконалення наявних організаційних зв'язків із суб'єктами зовнішнього середовища, які можуть впливати на процес управління масовим спортом на основі поєднання інтересів. Збалансування та регулювання таких інтересів і є тактичною метою запропонованої концепції.

Запропоновано модель структурних зв'язків між суб'єктами масового спорту, що передбачає партнерські відносини між сторонами, котрі прямо або опосередковано беруть участь в управлінні цим процесом та організаційна структура центру, що має координувати такі взаємостосунки. Запропоновано структуру угоди між зацікавленими сторонами на регіональному рівні. Угода повинна стати правовою основою взаємодії між сторонами та покликана, з одного боку, визначити паритет цілей договірних сторін, а з іншого – виключити дублювання функцій, визначивши сфери впливу і сприяти оперативному реагуванню на вирішення проблемних ситуацій, що можуть виникати в процесі функціонування масового спорту як системного явища.

У п'ятому розділі «Аналіз та узагальнення результатів дослідження» дисертантом представлено аргументацію теоретичного та практичного значення отриманих результатів щодо їхнього трактування як таких, що підтверджують або доповнюють дані, презентовані раніше іншими авторами, а також тих, що становлять принципово нові положення, сформульовані особисто автором роботи.

Повнота викладу результатів досліджень в опублікованих працях і їх відповідність вимогам Міністерства освіти і науки України. Опубліковані Раманом Норі Абдулрахманом роботи у фахових виданнях містять матеріал, який дає повне уявлення про результати досліджень, отримані автором та викладені у дисертації. Зміст автореферату ідентичний основним положенням дисертації. Ключові положення дисертації були оприлюднені її автором під час наукових конференцій та інших наукових заходах.

Відзначаючи позитивні сторони роботи, відмітимо також, що дисертації Рамана Норі Абдулрахмана притаманні окремі недоліки та дискусійні положення.

1. Перший розділ роботи містить огляд важливих теоретичних положень про роль масового спорту в житті сучасного суспільства і про механізми дії суспільства на дану сферу. Проте в подальших розділах не всі з цих положень знаходять свого подальшого вживання відносно об'єкта дослідження. Це, на

наш погляд, дещо знижує ефективність дисертаційного дослідження претендента.

2. Матеріал першого розділу носить переважно констатуючий характер. Автор мало вступає в дискусію з іншими дослідниками, вважаючи за краще приєднуватись до їх теоретичних позицій.

3. У роботі містяться положення про необхідність формування державної політики Курдистану у сфері масового спорту, характеризуються її напрями і елементи. Водночас дисертант не аналізує різні підходи до визначення даного поняття, які зустрічаються в сучасній літературі, не дає власних оцінок даним визначенням.

4. Результати SWOT-аналізу (стор. 143-145) було доцільно використати у розділі 3, де з'ясовувалися фактори формування умов розвитку масового спорту в Курдистані.

5. Не всі практичні рекомендації дають однозначне уявлення про шляхи їх впровадження організаціями, яким вони адресовані.

6. У додатках до роботи доцільно було б розмістити проекти нормативних документів, зокрема Положення про координаційний центр (Координаційну раду), який забезпечує ефективні взаємодії між стейколдерами системи масового спорту, відповідно до запропонованої у роботі концепції формування та вдосконалення організаційних основ розвитку масового спорту в Іракському Курдистані.

Вказані зауваження істотно не впливають на загальну високу оцінку дисертаційної роботи і не зменшують її теоретичну та практичну значущість.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Рамана Норі Абдулрахмана «Організаційні умови розвитку масового спорту в Курдистані» відповідає вимогам п. 11 Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 і є завершеною науковою працею, яка вирішує важливу проблему вдосконалення управління процесом залучення населення Іракського Курдистану до регулярних занять масовим

спортом. Раман Норі Абдулрахман заслуговує присудження наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання та спорту за спеціальністю 24.00.02 – фізична культура, фізичне виховання різних груп населення.

Проректор з наукової діяльності
Придніпровської державної академії
фізичної культури і спорту, доктор
наук з фізичного виховання та спорту,
професор

Н. В. Москаленко

Офіційний опонент:
завідувач кафедри теорії та методики
спортивної підготовки Придніпровської державної
академії фізичної культури і спорту,
доктор педагогічних наук, професор

В. В. Приходько